

YRITYKSET ESITTELYSSÄ!

- Perusteellisuus on alkanut pikkuhiljaa kadota. Kaikki koneellistuu, ja peruskäsi-työläisille ei oikein ole enää töitä. Työelämä on entistä enemmän ruutuun tuijottelemista ja toisten palvelemista. Mutta jos vain pesemme paitoja toisillemme, niin se ei pitkän päälle kansakuntaa kannattele. Myös palvelun pitäisi olla tuottavaa, pohtii joensuulainen metallimies ja pitkän linjan yrittäjä Väinö Toro.

Eletyt 89 vuotta ovat kohdelleet miestä ihmeen lempeästi. Ryhti on sotilaallinen ja askel vetävä. Silmistä tuikkii ymmärtäväinen ja humoristinen pilke. Eikä silmälasejakaan ole käytössä.

- Totta puhuen silmät on operoitu, ja matalaan autoon on jo hankala istahtaa. Ajokortti on kuitenkin voimassa ensi kesään saakka ja tarkoitus olisi se vielä uusia, hän nauraa.

Toro on Laatokan rannalla sijaitsevasta Hiitolan pitäjistä syntynyt, mutta perhe muutti Suojärvelle pojan ollessa kaksi ja puolivuotias. Jo koulun puutoissa poika osoitti kätevyytensä, ja 15-vuotiaana hän pääsi paikalliselle korjaamolle töihin.

- Vilkkaalla paikkakunnalla oli jo siihen aikaan autojen huolto- ja korjaustöitä. Nimismiehellä, lääkäreillä ja metsänhoitajilla oli autot, ja myös muutamia ammattiautoilijoitakin liikenteessä pyöri.

Talvisodan syttyessä Toro oli suojeleuskunnan "leivissä".

- Meitä oli Suvilahdessa yhdessä talossa sellainen poikaosasto. Päivystettiin ja tehtiin mitä määrättiin. Hyrsylän mutkahan siinä menetettiin heti, ja sodan toisen tai kolmannen päivän illalla lähti viimeiset kuljetukset Suojärveltä pois. Tie kulki Ägläjärven kautta Tolvajärvelle ja Vanhaan Värtsilään. Talvisodan päättyessä tuli lähtöpässi myös Värtsilästä.

- Sotaväkeen menin Hämeenlinnan Poltinahoon syyskuussa 1941. Eihän sitä oppinut alkuun kunniaa kunnolla tekemään, putkaanhan siitä joutui. Kolmen kuukauden koulutuksen jälkeen meidät siirrettiin täydennysporukkaan jo vallattuun Petroskoihin, suomalaisittain Äänislinnaan.

Remonttia tulihelvetissä

Everstilutnantti Björkmanin komentama Panssariprikaati perustettiin maaliskuussa 1942 Äänislinnassa. Panssaridivisioonan komentajana oli koko sen olemassaolon ajan kuulu kenraalimajuri Ruben Lagus, Mannerheim-ristin ritareista ensimmäinen.

- Kuuluin toisen panssaripataljoonan neljännen komppanian niin sanottuun asentaja- ja korjausryhmään. Kevättalvella 1944 panssarijoukkoja siirrettiin länteen päin. Toron porukan sijoituspaikka oli Joutsenon kohdalla oleva Jääski.

- Kun Kannakselle tarvittiin kesällä joukkoja, niin siirryimme junalla Perkjärven asemalle. Siellä jo lastaussiltojen vierestä kulki haavoittuneita kotiin

Kolme sotaa kokenut Väinö Toro on ahkera mies, mutta tähdentää myös miettimisaikojen ja levon merkitystä.

Väinö Toro - seppä jo syntyessään

päin, ja ne huutelivat, että älkää enää menkö sinne. Huusimme vastaan, että nyt on meidän vuoro.

Torolla on kesästä 1944 vain vähän selkeitä muistikuvia.

- Se oli jatkuvaa pyöritystä ja valvomista. Asioista ei tiedetty, piti vain pysyä vauhdissa mukana. Huoltomiesten homma oli sellaista, että vaunu korjattiin siinä missä se rikkoutui. Jos se voitiin hinata pois, niin sitten korjaus tehtiin taaempaan. Toro kerkisi vielä syksyllä 1944 matkustaa Lapin sodan aloitukseen, mutta kotiutettiin Pudasjärven liepeiltä rauhansopimuksen ehtojen mukaisesti marraskuussa. Soturi oli Hämeenlinnassa vielä sairaalassakin pari viikkoa rajun kuumetaudin jäljiltä.

- Asioiden hoito sotimalla ei kuulu ensinkään vakaalle ihmisluonteelle. Mutta jos ei olisi sodittu, Suomen olisi käynyt huonosti. Jälkeenpäin asioita pohdiskeltuani olen kauhistellut, miten hirveässä tilanteessa me suomalaiset olimme. Oli aivan käsittämätön juttu, että sieltä selvitettiin.

Sotilaskotimuistoja

Kahvia ja munkkia pakkasessa
Joulukuussa 1983 Rovajärven talvileiri alkoi juuri ennen itsenäisyyspäivää. Vielä Misissä junasta noustessa oli nuoskakeli, mutta kaksi päivää myöhemmin pakastui. Ja kun Rovajärvellä pakastuu, niin silloin kylmää riittää. Parhaimmillaan pakkasmittarit näyttivät -41 astetta. Kovan pakkasen johdosta flunssaiset varusmiehet lähetettiin nopeasti Rovaniemelle tai Ylämyllylle sairastamaan. Ja niinpä nuoremmille tykkimiehille sattui kaikki mahdolliset ja mahdollottomat väijyvuorot. Päivän valoa oli vain muutama tunti ennen hämärää, joka nopeasti vaihtui pimeäksi, oli siis aika ankeaa. Kunnes vahva huhu varmistui ja patteriston alueelle oli todellakin tullut Ylämyllyn Sotilaskodin sotkuauto. Kuuma kahvi ja tuore munkki puolijoukkueteltassa ja taas jaksoi väijyä. Samalla leirillä yliluutnantti Mutanen halusi kohottaa patterin miesten mielialaa ja lupasi yhtenä iltana tarjota munkit. Kuljettaja Hujanen sai setelin ja tehtäväksi hakea munkkeja sotkuautolta. Ilmeisesti tehtävän antoa olisi kannattanut hieman tarkentaa, sillä kun hän tuli käytettyään koko rahan munkkeihin, niin sitä muovipussillista munkkeja aika pitkään teltassa pureskeltiin. **Janne Kosonen, varusmiehenä 1983 – 1984 Ylämyllyllä ja Haminassa**

Berliininmunkkeja ja sukkahousuja

Alokaana ei päässyt sotilaskotiin ennen kuin osasi päivystäjän kysymät arvomerkit. Niitä sitten tupakavereiden kanssa ankarasti päntättiin. Muutenkin alokaskoulutuksen alkuaika oli niin tiukkaa, että sotkuun saattoi päästä käymään lähinnä sotkurakettina pesemään sotilaskotisisaren apuna likaisia kahvikuppeja ja pyyhkimään munkkisokereita pöydiltä. Se aika kuitenkin koitti, että arvomerkit olivat tentitty hyväksytysti, ja heti ensimmäisellä kerralla silloinen tyttöystävä tuli tapaamaan alokasta tuoden ryhmänjohtajan neuvomana nyonsukkahousut saappaiden kiillotusta varten: ohjeen mukaan kun haarakiilalla hiukan hankasi, niin saappaista näki kuvansa... Palvelusajan loppuaika kokelaana toi mahdollisuuden käydä sotkussa jopa päiväkahvilla. En koskaan tule unohtamaan Immolan berliininmunkkeja, jotka maultaan olivat jumalaisia - ja toivat vyötärölle muutaman yllättävän lisäkilon. Kiitollisuudella muistelen sotilaskodin henkilökunnan miellyttävyyttä ja palvelualttiutta Immolassa 1980-luvun loppupuolella.

Antti Eteläpää

piti itse tehdä, mutta niitä lainasi myös eräs Suojärven evakkoystävistä. Nopeasti huomasin, että yksi mies pajassa tarvitsisi ainakin kolme kättä. Jo uudelle vuosikymmenelle siirryttäessä miehitys pajassa oli kasvanut neljällä, ja vuonna 1953 nykyiselle Teollisuuskadulle rakennettiin ensimmäinen halli.

- Kokoa oli jotain 150 neliömetriä. Alusta lähtien Niinivaaralla tehtiin kolarikorjauksia ja automaalaus, ja samoja hommia jatkettiin täällä. Asiakaskunta kasvoi ja töitä riitti kiireeksi asti. Vuosina 1961 ja 1971 hallia suurennettiin yhteensä 1 900 neliömetrillä. Sen jälkeen on rakennettu vielä kaksi hallia Teollisuuskadulle ja yksi Kuurnankadulle. Parhaimmillaan oli yrityksessä kesälomittajineen töissä 31 henkilöä.

- Korjattiin rekkoja, nosturi- ja kippilaitteita, yleensä kaikkia kuorma-autovarusteita. Rakennettiin lavoja, tehtiin puoliperävaunuja ja kääntöpöytiä. 15 vuotta pyöritettiin traktorikauppaa. Myynnissä oli myös kaivureita ja kuormaajia. Varaosamyynnissä oli kaikkea mitä näihin liittyi. Eräänä yönä 1990-luvulla markka devalvoitiin. Moni ulkomaanvaluutoilla pelannut hävisi yritysrekisteristä.

- Kaverit sanoivat, että nyt Väinö pullahtaa niin kuin muutkin. Mutta en ole koskaan elänyt yli varojeni. Taimi-vaimolle olen aina tähdentänyt, että olen vain

panssarivaunu- ja autoasentaja, ja sillä tasolla eletään. Joka tapauksessa yrityksen toimintaa lähettiin ajamaan alas. Tällä hetkellä Toron kaikki hallit ovat vuokralaisten käytössä, ja kommandiitti-yhtiö on lopettelemassa toimintaansa.

- Se on käsittämätöntä tämä ihmisen elämä. Mikä pistää meidät tällä tavalla touhuamaan, mies ihmettelee.

Isänmaallisuutta

Mikä on terveen olemuksesi salaisuus?

- Pitää olla uttersa, tehdä ja touhuta, olla mukana joukossa. Mutta pitää järjestää välillä myös miettimisaikaa, ja joskus on annettava itselleen lupa olla vähän aikaa ihan laiska. Haaveita pitää olla, ne pitävät elämää koossa. Kävelemällä ja hiihtämällä olen pitänyt kuntoani yllä. Reservin kersantti on toiminut muun muassa Vapaussodan perinneyhdistyksessä, Joensuun Sotaveteraaneissa, ja reserviläisyhdistyksessä. Hän on myös Karjalan Pojat - lehden pitkäaikainen tukija. Kiitolliset reserviläisjärjestöt ja lehden tekijät haluaisivat tietää, mistä isänmaallisuutesi kumpuaa? - Se johtuu varmaan tästä historiasta. Olen viettänyt lapsuuteni, kouluikäni - ensimmäiset 18 vuotta elämästäni tuolla itärajan takana. Siellä olen retkeillyt ja oppinut partiotaitoja. Ehkä tuo Karjalan menetyksen on sitä luokkaa, että isänmaallinen ajattelutapa syntyy, toteaa Väinö Toro.

Teksti ja kuva: Armas Härkönen